

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
İÇİNDEKİLER	11

MALİ YANILSAMA (MALİ ALDANMA)

Vatandaşların Kamu Maliyesine Yönelik Algılarında Sapmalar ve Yanılgılar

Coşkun Can AKTAN & Ferhat BATMAZ

1. GİRİŞ	19
2. MALİ YANILSAMA TERMİNOLOJİSİ: KAVRAMLARIN DOĞRU VE YANLIŞ KULLANIMLARI ÜZERİNE.....	20
3. MALİ YANILSAMA TİPOLOJİSİ: VATANDAŞLARIN, SEÇMENLERİN VE VERGİ MÜKELLEFLERİNİN MALİ KONULARDA ALDANMASI VE YANILGILARA DÜŞMESİ	24
3.1. Harcama Yanılsaması.....	26
3.2. Vergi Yanılsaması.....	29
3.3. Borç Yanılsaması.....	31
3.4. Kiracı Mali Yanılsaması	32
3.5. İdareler Arası Mali Yardımlar ve Hibe Yanılsaması	34
4. GİZLİLİK, ÖRTBAS VE DİĞER MALİ MANİPÜLASYONLAR NETİCESİNDE BÜTÇE VE DEVLET MUHASEBESİNDE ORTAYA ÇIKAN MALİ YANILSAMALAR.....	36
5. SONUÇ	45
KAYNAKÇA	47

DAVRANIŞSAL KAMU MALİYESİ ve MALİ PSİKOLOJİ’NİN İLK HABERCİLERİ PUVIANI ve BUCHANAN’IN MALİ YANILSAMA TEORİSİNE KATKILARI

Coşkun Can AKTAN & Ferhat BATMAZ

1. GİRİŞ	51
2. DAVRANIŞSAL KAMU MALİYESİ VE MALİ PSİKOLOJİ’NİN İKİ ÖNCÜSÜ: AMİLCARE PUVIANİ VE JAMES M. BUCHANAN	54
2.1. Puviani’nin Mali Yanılsama Teorisi	55
2.2. Buchanan’ın Mali Yanılsama Teorisi	58

3. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	62
KAYNAKÇA	64

VERGİ ENFLASYONU ve VERGİ YANILSAMASI

Vergi Kaynaklarının ve Türlerinin Çoğaltılması ve Çok Sayıda “Vergi Benzeri Yükümlülükler” Yaratılması Yoluyla Yapılan Vergi İstismarı

Coşkun Can AKTAN & Ferhat BATMAZ

1. GİRİŞ	67
2. VERGİLERİN ÇOĞALTILMASI: VERGİ ENFLASYONU	68
3. VERGİ ENFLASYONU VE VERGİ PİRAMİTLEŞMESİ	69
4. VERGİLEME SINIRINA ULAŞILMASININ ARDINDAN KÜÇÜK ÇAPLI VERGİ BENZERİ YÜKÜMLÜLÜKLER İHDAS EDİLMESİ VE VERGİ YANILSAMASI	72
5. SONUÇ	73
KAYNAKÇA	75

TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE VERGİ GÖRÜNÜRLÜĞÜNÜ AZALTAN ve MALİ YANILSAMA ETKİSİ ORTAYA ÇIKARAN MUHTELİF UYGULAMALAR

Coşkun Can AKTAN & Ferhat BATMAZ

1. GİRİŞ	77
2. TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE VERGİ GÖRÜNÜRLÜĞÜNÜ AZALTMAYA DÖNÜK BAŞLICA ARAÇLAR VE UYGULAMALAR.....	77
2.1. Vergi Yükünün Parçalara Bölünmesi	77
2.2. Vergi Niteliğindeki Gelirlerin Adının Değiştirilmesi.....	78
2.3. Dolaylı Vergilerin Yüksek Payı ve Fiyata Gömülme Etkisi.....	82
2.4. Faturalara İlave Edilen “Vergi Artıkları”	84
2.5. Vergi Sistemindeki Karmaşıklık	84
2.5.1. Vergilendirme Kurallarının Sık Değiştirilmesi	84
2.5.2. Karmaşık ve Kaotik Vergi Düzeni	85
2.5.3. Vergi İade Mekanizmasının Opak ve Karmaşık Yapısı	86
2.6. Bütçe ve Kamu Gelir Yapısının Görünürlüğünü Azaltan Uygulamalar	89
2.6.1. Vergi Dışı Kamu Gelirlerinin Artışı ve Bütçe Dışı Kurum Gelirleri.....	89
2.6.2. Merkezi ve Yerel Vergi Ayrımının Belirsizliği	91
2.6.3. Vergi Harcamalarının (İstisna ve Muafiyetler) Görünmezliği	96
2.7. Zaman ve Geçicilik Yoluyla Görünürlüğü Azaltan Uygulamalar	97
2.7.1. Vergi Erteleme, Tecil–Terkin ve Geçici Düzenlemeler.....	98

2.7.2. Tek Seferlik, Geçici veya Devamlılık Arz Etmeyen Gelirlerle Harcamaların Finansmanı	98
3. TÜRK VERGİ SİSTEMİNDEKİ BAZI VERGİ TÜRLERİNDE VERGİ YANILSAMASI YARATABİLECEK HUSUSLAR.....	100
3.1. GVK'da Tevkifat, Muafiyet ve İstisnalar Yoluyla Oluşan Vergi Yanılsaması	100
3.2. Kurumlar Vergisi Kanunu'nda Yer Alan Tevkifat, Muafiyet ve İstisnalar Yoluyla Oluşan Vergi Yanılsaması.....	103
4. SONUÇ	105
KAYNAKÇA	116

TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE ÇOK SAYIDA “VERGİ BENZERİ MALİ YÜKÜMLÜLÜK” İHDASI UYGULAMASI

Coşkun Can AKTAN & Ferhat BATMAZ

1. GİRİŞ	119
2. TÜRK VERGİ SİSTEMİNİN GENEL YAPISI VE MEVZUAT ÇERÇEVESİ.....	120
3. VERGİ TÜRLERİNİN SINIFLANDIRILMASI	122
4. TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE VERGİ BENZERİ YÜKÜMLÜLÜK SORUNU	125
4.1. Vergi Benzeri Mali Yükümlülüklerin Türleri: Tipoloji	125
4.2. Türk Vergi Sisteminde “Benzeri Mali Yükümlülükler” Kavramı: Yoruma ve İstismara Açık Anayasa Maddesi ve AYM Kararlarına Bir Bakış	127
4.3. Türk Vergi Sisteminin Temelini Oluşturan “Küçük Küçük” Çok Sayıda “Vergi Benzeri Yükümlülükler”	128
4.3.1. Harçlar Kanunu	129
4.3.2. Değerli Kâğıtlar Kanunu	132
4.3.3. Gider Vergileri Kanunu	133
4.3.4. Değerli Konut Vergisi	135
4.3.5. Turizm Payı	136
5. TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE BAZI KÜÇÜK VERGİ VE VERGİ BENZERİ YÜKÜMLÜLÜKLERİN BÜTÇE GELİRLERİ İÇERİSİNDEKİ PAYI	137
6. SONUÇ	142
KAYNAKÇA	143

DEVLET MALİYESİ ve HAZİNESİNDE YARATICI TAHRİBAT:

**Kamu Mali Yönetiminde “Yaratıcı ve Agresif Muhasebenin Yıkıcı Sanatı”
Uygulanarak Yapılan Mali Manipülasyon ve Mali Hilekârlıklar**

Coşkun Can AKTAN / Oğuz KUYUMCU / Ferhat BATMAZ

1. GİRİŞ: “YARATICI YIKIM”DAN “DÜZELTİCİ YIKIM”A.....	145
2. YARATICI MUHASEBE: ÖZEL SEKTÖRDE KAVRAMIN ORTAYA ÇIKIŞI, TANIMI VE KAPSAMI	148
3. KAMU MALİ YÖNETİMİNDE YARATICI MUHASEBE VE AGRESİF MUHASEBE.....	152
4. KAMU MALİ YÖNETİMİNDE YARATICI MUHASEBE VE MALİ MANİPÜLASYONLARIN BİLEŞENLERİ.....	159
4.1. Bilanço Dışı Finansman ve Harcama Gizleme Yöntemleri.....	161
4.1.1. Kamu-Özel İş Birliği ve Görünmez Yatırımlar	161
4.1.2. Gölge Bütçe: Bütçe Dışı Fonlar ve Döner Sermayeler	164
4.1.3. Yarı-Mali İşlemler ve Görev Zararları	164
4.2. Muhasebe ve İstatistik Manipülasyonları: Stok-Akım ve Sınıflandırma Oyunları	165
4.2.1. Stok-Akım Ayarlamaları.....	165
4.2.2. Sınıflandırma Mühendisliği: Çizgi Altı/Üstü Oyunları	166
4.2.3. Muhasebe Kayıt Hileleri: Zamanlama ve Değerleme	166
4.3. Zamanlama ve Varsayım Manipülasyonları	167
4.3.1. Zamanlama Manipülasyonları: Gelirleri Öne Çekme ve Giderleri Öteleme	167
4.3.2. Tek Seferlik Gelirler ve Varlık Satışları.....	168
4.3.3. Geleceğe Dönük Projeksiyonlar, Tahminler, Beklentiler Üzerinden Pembe Tablo Çizme	169
5. KAMU MALİ YÖNETİMİNDE YARATICI (VE AGRESİF) MUHASEBEYE BAŞVURULMASININ BAŞLICA NEDENLERİ.....	169
5.1. Siyasal ve Kurumsal Nedenler.....	169
5.2. Mali ve Teknik Nedenler	170
5.3. Hesap Verebilirlik ve Performans Baskısı.....	171
6. YARATICI MUHASEBE YOLUYLA YAPILAN MALİ MANİPÜLASYONLAR VE RİSK ANALİZİ	172
7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	177
KAYNAKÇA	179

TÜRK KAMU MALİ YÖNETİMİNDE YARATICI MUHASEBE YÖNTEMLERİ KULLANILARAK YAPILAN MALİ MANİPÜLASYONLAR

Coşkun Can AKTAN / Oğuz KUYUMCU / Ferhat BATMAZ

1. GİRİŞ	183
2. TÜRK KAMU MALİ SİSTEMİNDE YARATICI MUHASEBENİN KURUMSAL VE MALİ MEKANİZMALARI.....	184
2.1. Sayıştay Bulguları Işığında Türk Kamu Mali Yönetiminde Yaratıcı Muhasebe Uygulamaları	184
2.1.1. Bütçe Disiplini, Tahsisli Kaynak Kullanımı ve Bütçe Dışı Uygulamalar	185
2.1.1.1. İl Özel İdareleri Bütçelerinden, Mevzuatta Öngörülmemeyen ve Proje Temeline Dayanmayan Faaliyetler İçin Köylere Hizmet Götürme Birliklerine Kaynak Aktarılması.....	186
2.1.1.2. Özel İdare Bütçelerine Merkezi İdare Tarafından Tahsis Amacıyla Aktarılan Kaynakların, Bütçe Nakit Açıklarının Giderilmesinde Kullanılması	186
2.1.1.3. Gecekondu Fonu Gelirlerinin Bütçe Sistemi Dışında Tutulması	187
2.1.2. Avrupa Birliği Kaynaklı Proje Hibelerinin Bütçe ve Muhasebe Sistemi Haricinde İzlenmesi	188
2.1.3. Muhasebe Kayıt Düzeni, Dönemsellik ve Kurumsal Kayıt Bütünlüğü Sorunları.....	188
2.1.3.1. Yevmiye Kayıtlarının Mevzuatta Öngörülen Şekil ve Esaslara Uygun Olarak Tutulmaması.....	189
2.1.3.2. Mali Yıla Ait Olmayan Muhasebe Kayıtlarının İzleyen Mali Yılda Yapılması ve Mahsup Dönemine Devreden Avansların Süresinde Kapatılmaması	189
2.1.3.3. Kurumsal Muhasebe Kayıtlarının Doğru, Tam ve Bütüncül Biçimde Üretilmemesi	190
2.1.4. Banka Hesapları, Özel Hesaplar ve Muhasebe Sistemi Dışı Finansal İşlemler	191
2.1.5. Taşınmaz Yönetimi, Kayıt Sorunları ve Muhasebeleştirme Eksiklikleri	192
2.1.6. Mali Raporlama, Performans Bilgisi ve Hesap Verebilirlik Sorunları	193
2.1.7. Kanuni Düzenlemeler Kapsamında Elde Edilen Değerlerin Muhasebeleştirilmemesi	194
2.1.8. Türk Kamu Mali Yönetiminde Yıllar İtibariyle Tekrar Eden Yaratıcı Muhasebe Yöntemleri	195

2.2. Türkiye’de Kamu-Özel İşbirliği (KÖİ) Modelinin Kamu Mali Görünürlüğü Üzerindeki Etkileri	199
2.3. Kamu İşletmeleri ve Kamu Bankaları Aracılığıyla Oluşan Örtük Mali Yükümlülükler	203
2.4. Bütçe Dışı Fonlar ve Kamu Mali Yönetiminde Görünürlük Sorunu	206
2.5. Türkiye Varlık Fonu’nun Kamu Mali Yönetimi İçindeki Konumu	209
3. SONUÇ	211
KAYNAKÇA	213

TÜRKİYE’DE ÖRTÜLÜ ÖDENEK UYGULAMASININ HUKUKİ ÇERÇEVESİ

Coşkun Can AKTAN / Serdar YAY / Murat İNCE / Ferhat BATMAZ

1. GİRİŞ	215
2. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE’DE ÖRTÜLÜ ÖDENEK UYGULAMASININ HUKUKİ ÇERÇEVESİ	215
2.1. İlk Düzenleme: 1927 tarihli ve 1050 Sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu	216
2.2. 1944 ve 1963 Düzenlemeleri	217
2.3. 2003 Reformu: 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu	218
2.4. 2015 Düzenlemesi: 6639 Sayılı Kanun ve Cumhurbaşkanlığı Yetkisi	220
3. ÖRTÜLÜ ÖDENEK UYGULAMASI: SORUNLAR	221
4. TÜRKİYE’DE ÖRTÜLÜ ÖDENEK MEVZUATININ İYİ MALİ YÖNETİM İLKELERİ AÇISINDAN KISA BİR DEĞERLENDİRMESİ	225
4.1. Genel Değerlendirme	225
4.2. Mali Şeffaflık, Hesap Verme Sorumluluğu ve Denetim Bağlamında Değerlendirme	226
5. ÇÖZÜM ÖNERİSİ	228
6. SONUÇ	231
KAYNAKÇA	231

TÜRKİYE’DE ÖRTÜLÜ ÖDENEK UYGULAMASININ MALİ BOYUTU

Coşkun Can AKTAN / Serdar YAY / Murat İNCE / Ferhat BATMAZ

1. GİRİŞ	233
2. TÜRKİYE’DE ÖRTÜLÜ ÖDENEK UYGULAMASININ MALİ BOYUTU	234
2.1. Türkiye’de Örtülü Ödenek Giderlerinin Bütçedeki Konumu ve Artış Trendi	234
2.2. Mali Saydamlık ve Hesap Verebilirlik Bağlamında Örtülü Ödenek	238

3. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	240
KAYNAKÇA	243

DAMGA VERGİSİ: MÂKULİYET ve MEŞRUIYET SORGULAMASI

**Gelir Maksimizasyonu Aracı ve Vergi Yanılsaması Örneği Olarak
Damga Pulu, Harç Pulu, Damgalı Kâğıtlar Vergisi, Pul Vergisi,
Tescil Vergileri vb. Üzerine Eleştirel Bir İnceleme**

Coşkun Can AKTAN & Ferhat BATMAZ

1. GİRİŞ	245
2. MATBU DAMGA VERGİSİ'NDEN DAMGA PULU VERGİSİ'NE; FİSKAL PUL'DAN DAMGALI KÂĞITLAR VERGİSİ'NE	245
3. DAMGA VERGİSİNDE MÂKULİYET VE MEŞRUIYET SORGULAMASI.....	248
4. HAKLILAŞTIRMA: MEŞRUIYET, MÂKULİYET, RASYONALİTE, RIZA VE ONAY	249
5. MÂKULİYET VE MEŞRUIYET: RAWLS.....	250
6. SONUÇ	252
KAYNAKÇA	253

DAMGA VERGİSİ: TEORİSİ, TARİHÇESİ ve TÜRKİYE UYGULAMASI

Coşkun Can AKTAN / Ufuk GENÇEL / Ferhat BATMAZ

1. GİRİŞ	255
2. TEORİK ÇERÇEVEDE DAMGA VERGİSİ	255
3. DAMGA VERGİSİ: KISA TARİHÇESİ	259
3.1. Avrupa ve Amerikan Mali Tarihinde Damga Vergisi'nin Kısa Tarihi	259
3.2. Osmanlı Mali Tarihinde Damga Vergisi: Varaka-i Sahîha'dan Resm-i Damga Nizamnâmesi'ne.....	262
4. TÜRKİYE'DE DAMGA VERGİSİ UYGULAMASI.....	265
5. TÜRKİYE'DE DAMGA VERGİSİ İLE İLGİLİ BAŞLICA SORUNLAR.....	270
6. DAMGA VERGİSİNE DAİR İLAVE BAZI DEĞERLENDİRMELER	277
6.1. Damga Vergisinin Tahsil Gerçekliği ve Uygulama Sorunları	277
6.2. Dijitalleşme ve Kâğıtsız Ticaret (Going Paperless) Bağlamında Damga Vergisinin Geleceği.....	279
7. TÜRKİYE'DE DAMGA VERGİSİNİN MALİ BOYUTU	281
7.1. Türkiye'de Damga Vergisi Gelirlerinin Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı: Analiz ve Değerlendirmeler	281
7.2. Damga Vergisinin Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı: Uluslararası Karşılaştırma ve Veri Analizi	286

8. SONUÇ	289
KAYNAKÇA	290

VERGİ KAMUFLAJI, DOLAYLI VERGİLER ve TÜRKİYE UYGULAMASI

Coşkun Can AKTAN & Ferhat BATMAZ

1. GİRİŞ	293
2. DOĞRUDAN VERGİLEME Mİ? DOLAYLI VERGİLEME Mİ? TEORİK VE FELSEFİ ARGÜMANLARA YENİDEN BAKIŞ	294
3. TÜRKİYE’DE DOLAYLI VERGİLERİN MALİ SİSTEM İÇİNDEKİ YERİ	299
3.1. Türkiye’de Dolaylı Vergi Kompozisyonu	299
3.2. Türkiye’de Dolaylı Vergilerin Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payının Analizi	300
3.3. Dolaylı Vergilerin Gelirleri İçerisindeki Payı: Uluslararası Karşılaştırma ve Veri Analizi.....	303
3.4. Türkiye’de Bazı Mallara Uygulanan Dolaylı Vergilerin Satış Fiyatı İçindeki Ağırlığının Analizi	307
3.4.1. Akaryakıt Ürünlerine Uygulanan Dolaylı Vergiler.....	307
3.4.2. Binek Araçlara Uygulanan Dolaylı Vergiler.....	308
3.4.3. Tütün ve Tütün Mamullerine Uygulanan Dolaylı Vergiler.....	310
4. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	313
KAYNAKÇA	316

TÜRKİYE’DE ALKOLLÜ İÇECEKLER ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Coşkun Can AKTAN & Ferhat BATMAZ

1. GİRİŞ	319
2. TÜRKİYE’DE ALKOLLÜ İÇECEKLER ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER	320
2.1. Türkiye’de Alkol ve Alkollü İçeceklere Uygulanan Dolaylı Vergiler	320
2.2. Türkiye’de Alkol ve Alkollü İçeceklere Uygulanan ÖTV’nin Toplam ÖTV Gelirleri İçindeki Payı.....	324
2.3. Türkiye’de ÖTV’nin Dolaylı Vergiler ve Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Durumu	326
3. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	329
KAYNAKÇA	330
SON SÖZ	331